

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

31 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 31 października 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej C. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 31 stycznia 2022 r., I AGa 125/21,

w sprawie z powództwa B. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.

przeciwko C. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

o zapłatę,

1) uchyla zaskarżony wyrok;

**2) znosi postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w Lublinie
od dnia 22 października 2021 r.;**

**3) przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Roman Trzaskowski

Paweł Grzegorzczak

Karol Weitz

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił powództwo B. sp. z o.o. spółki komandytowej w W. (B. sp. z o.o. w M. - KRS [...]; dalej – „Spółka B.”) przeciwko C. sp. z o.o. w L. (KRS [...]; dalej – „Spółka C.”) o zapłatę kwoty 92.611,69 zł (tytułem należności głównej) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od dnia wniesienia pozwu, tj. 14 lutego 2020 r., do dnia zapłaty, kwoty 13.353,84 zł (tytułem skapitalizowanych odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonych od kwoty 92.611,69 zł od 9 sierpnia 2018 r. do dnia poprzedzającego wniesienie pozwu, tj. 13 lutego 2020 r.) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych, liczonymi od dnia wniesienia pozwu, tj. 14 lutego 2020 r. do dnia zapłaty i kwoty 427,79 zł (tytułem zwrotu poniesionych kosztów odzyskiwania wierzytelności) oraz zwrotu kosztów procesu.

Po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji powódki Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 31 stycznia 2022 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że w punkcie I. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 92.611,69 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od 14 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, kwotę 13.353,84 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od 14 lutego 2020 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 427,79 zł (punkt I lit. a), zaś w punkcie II. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.737 zł tytułem kosztów procesu (punkt I lit. b). Ponadto orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt II).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła pozwana. Zarzuciła naruszenie art. 132 § 1 w związku z art. 382 i z art. 391 § 1 k.p.c.; art. 378 § 1 w związku z art. 382, art. 327¹ § 1 i 2 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz naruszenie art. 6 k.c. w związku z art. 535 k.c. Domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości, zniesienia postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Lublinie i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowanie, ewentualnie - uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i zmianę

orzeczenia przez oddalenie apelacji powódki oraz zasądzenie od niej na rzecz pozwanej kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenia art. 132 § 1 w związku z art. 382 i art. 391 § 1 k.p.c. skarżąca dopatrzyła się w wydaniu przez Sąd Apelacyjny wadliwego zarządzenia z 14 stycznia 2022 r. w przedmiocie zwrotu odpowiedzi pełnomocnika pozwanej z 21 października 2021 r. na apelację powódki w następstwie błędnego przyjęcia, że odpowiedź nie zawierała oświadczenia o doręczeniu odpisu pisma drugiej stronie albo o jego nadaniu przesyłką poleconą, co w konsekwencji rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 374 k.p.c. i braku możliwości odniesienia się przez pełnomocnika pozwanej do treści apelacji powódki na piśmie doprowadziło do pozbawienia pozwanej możliwości obrony swoich praw w postępowaniu odwoławczym i tym samym do nieważności postępowania prowadzonego przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c.

Rozważając przedstawiony zarzut trzeba przypomnieć, że zaskarżony wyrok wydany został na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2022 r. Tego samego dnia zostało wydane, na podstawie art. 132 § 1 k.p.c., zarządzenie o zwrocie odpowiedzi na apelację złożonej przez pełnomocnika pozwanej w dniu 22 października 2021 r. ze względu na brak oświadczenia o doręczeniu odpisu odpowiedzi na apelację pełnomocnikowi powódki albo o jego nadaniu przesyłką poleconą. Zarządzenie nie jest opatrzone datą, ale wydane zostało wraz z zarządzeniem o doręczeniu pełnomocnikom stron odpisu wyroku i wykonane 31 stycznia 2022 r., co wskazuje na datę 31 stycznia 2022 r., a następnie zarządzeniem z 18 lutego 2022 r. zostało uchylone.

W odpowiedzi pełnomocnika pozwanej na apelację powódki zawarto oświadczenie: „Oświadczam, że odpis odpowiedzi na apelację został nadany na adres pełnomocnika powódki - radcy prawnego S.B., za pośrednictwem poczty polskiej”. Treść oświadczenia nie odpowiadała zatem literalnie art. 132 § 1 zd. drugie k.p.c. w brzmieniu znajdującym w sprawie zastosowanie, zgodnie z którym „W treści pisma procesowego wniesionego do sądu zamieszcza się oświadczenie o doręczeniu odpisu pisma drugiej stronie albo o jego nadaniu przesyłką poleconą”. W

orzecnictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono jednak, że przy wykładni czynności procesowych stron należy stosować dyrektywy określone w art. 65 k.c., w tym założenie racjonalnego działania uczestników postępowania sądowego, oraz raczej badać cel czynności, niż opierać się na dosłownym brzmieniu pisma czy oświadczenia procesowego. Przy wykładni oświadczeń wyrażonych w pismach procesowych należy zatem wychodzić z założenia, że ich autorzy są ludźmi rozsądnymi i składając pismo w określonym celu, chcą tego, co jest niezbędne do jego urzeczywistnienia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 listopada 2013 r., IV CZ 81/13, niepubl.).

Wychodząc z takich założeń, należy przyjąć, że celem zawartego w odpowiedzi na apelację oświadczenia pełnomocnika pozwanej było wypełnienie obowiązku z art. 132 § 1 zdanie drugie k.p.c. i skuteczne złożenie odpowiedzi na apelację. Mimo więc że oświadczenie nie odpowiadało w pełni dosłownej treści art. 132 § 1 k.p.c. (we właściwym czasowo brzmieniu), jego złożenie miało na celu poinformowanie Sądu, że pełnomocnik wypełnił obowiązek wynikający z tego przepisu, czyli doręczył odpis pisma drugiej stronie albo nadał go przesyłką poleconą.

Oznacza to, że dokonując zwrotu odpowiedzi pozwanej na apelację, Sąd Apelacyjny naruszył art. 132 § 1 zdanie drugie k.p.c., czemu sam dał również wyraz, uchylając zarządzenie w tym przedmiocie zarządzeniem z 18 lutego 2022 r.

Sprawa została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, co implikowało, że obrona pozwanej przed apelacją powódki i ewentualną zmianą korzystnego dla niej wyroku mogła mieć miejsce jedynie w drodze pisemnej czynności procesowej - odpowiedzi na apelację.

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego pozbawienie strony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy z powodu uchybienia przez sąd przepisom postępowania strona wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Chodzi przy tym o faktyczny brak możliwości działania (obrony), bez względu na to, czy mogłoby ono mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1479/22, niepubl.).

O zaistnieniu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw przesądza kumulatywne wystąpienie trzech okoliczności: naruszenia przez sąd przepisów procesowych będących źródłem uprawnień strony, wpływu tego uchybienia na wyłączenie możliwości działania strony w postępowaniu, niemożności obrony swych praw w postępowaniu w następstwie wystąpienia obu uprzednio wymienionych okoliczności. Do nieważności postępowania nie dochodzi jednak, gdy mimo naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona podjęła czynności w procesie (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 350/16, niepubl.). Do nieważności tej nie dochodzi również wówczas, gdy strona miała możliwość przedstawienia swoich twierdzeń oraz zgłoszenia wniosków dowodowych, a sąd bezzasadnie pominął te twierdzenia, błędnie ocenił materiał dowodowy i niewłaściwie zastosował prawo materialne (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2024 r., II CSKP 2029/22, niepubl.). Zapewnienie stronie możliwości uczestnictwa w procesie, w tym podejmowania czynności procesowych jest obowiązkiem sądu, natomiast strona nie musi z tego przywileju korzystać (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II CSK 404/09).

Przedmiot i zakres poczynionych przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku rozważań nie niweluje naruszenia przez ten Sąd art. 132 § 1 k.p.c. Późniejsze uchylenie zarządzenia o zwrocie odpowiedzi na apelację nie uchyła w okolicznościach sprawy skutku uprzedniego zwrotu tego pisma, który istniał w dacie rozstrzygania w sprawie, wówczas zaś sąd orzekający traktował czynność pozwanej w postaci złożonej 22 października 2021 r. odpowiedzi na apelację za pozbawioną procesowej skuteczności i niebyłą. Z racji wydania zarządzenia o zwrocie w dacie wydania wyroku i jego doręczenia już po jego wydaniu pozwana przed prawomocnym zakończeniem postępowania nie mogła też podjąć żadnych czynności naprawczych. Nieprawidłowe pozbawienie skuteczności jedynej dostępnej w okolicznościach sprawy czynności procesowej strony zmierzającej do obrony jest równoznaczne z pozbawieniem tej strony możliwości obrony w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

Zasadność zarzutu naruszenia art. 132 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. skutkującego pozbawieniem strony pozwanej możliwości obrony, czyni zbędnym

w okolicznościach sprawy odniesienie się przez Sąd Najwyższy do pozostałych zarzutów kasacyjnych.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Roman Trzaskowski

Paweł Grzegorzczak

Karol Weitz

(K.L.)

[SOP]